

Medialijst Reizende Collectie: Atlantikwall

DE ATLANTIKWALL

Boeken

- **Rolf, R. en P. Saal**
Vestingwerken in West-Europa.
- **Sax, A. en H. VandeBroek**
Bezette kust : leven in de schaduw van de Atlantikwall.
- **Vanfleteren, S.**
Atlantic Wall.

Filmpjes

- **Atlantikwall een muur tussen land en zee, Erfgoedhuis Z-H**
Dit filmpje blikt terug op de bouw van de Atlantikwall tijdens de Tweede Wereldoorlog, het vernietigen van een deel ervan na 1945 en belicht het beschermen van resterende bunkers als cultureel erfgoed tegenwoordig.
- **Een serie filmpjes over de Atlantikwall in diverse landen**

Sociale media

- **Atlantikwall past and present; Pinterest**
Pinterestbord met 209 pins van bunkers uit Noorwegen, Frankrijk, België en Nederland. Veel foto's uit deze tijd, maar soms ook genomen ten tijde van de Tweede Wereldoorlog.

Websites

- **Atlantikwall**
Een verzameling van 100 foto's van Atlantikwallbunkers in diverse landen.
- **Atlantikwallplatform**
Groeisite over de Europese Atlantikwall: geschiedenis, landschap en maatschappelijke in en direct na de Tweede Wereldoorlog. Met beschrijvingen foto's en kaarten, geluids- en filmfragmenten.
- **Bunkersite.com**
Aangegeven wordt op welke plekken in Europa nog restanten te vinden zijn van de Atlantikwall.
- **D-Day info : de Atlantikwall**
Uitgebreide informatie over D-Day en de resultaten van de geallieerde invasie op het strand van Normandië op 6 juni 1944. Informatie over de geallieerden, Duitsers, landingen en statistieken.

DE ATLANTIKWALL IN NEDERLAND

Boeken

- **Peters, M.**
Atlantikwall in Zeeland en Vlaanderen gedurende de bouw en strijd, 1942-1944

Medialijst Reizende Collectie: Atlantikwall

- **Philippart, F.**
De Atlantikwall : van Willemstad tot de Somme.
- **Rolf, Rudi**
Bunkers in Nederland.
- **Sakkers, H.**
Strijd om Dishoek, november 1944 : slotfase in de strijd om de Westerschelde.
- **Sakkers, H. en H. Houterman**
Atlantikwall in Zeeland en Vlaanderen gedurende de opbouw en de strijd 1942-1944.

Filmpjes

- **Atlantikwall een muur tussen land en zee, Erfgoedhuis Z-H**
Dit filmpje blikt terug op de bouw van de Atlantikwall tijdens de Tweede Wereldoorlog, het vernietigen van een deel ervan na 1945 en belicht het beschermen van resterende bunkers als tegenwoordig cultureel erfgoed.

Websites

- **De Atlantikwall in Nederland**
Resultaat van een zoeksearch op Google naar foto's van de Atlantikwall in Nederland, zowel tijdens als na de oorlog.
- **Atlantikwall Platform**
Verspreid over diverse gebiedskaarten zijn er inleidingen, beschrijvingen van 'points of interest', historische en actuele foto's en kaarten, geluids- en filmfragmenten. De makers noemen het graag een 'groeisite' omdat hij bedoeld is om ook door bijdragen van publiek uit te groeien tot een integrale Europese site van de gehele Atlantikwall.
- **Duitse bunkers uit de Tweede Wereldoorlog**
Dé website over Duitse bunkers uit de Tweede Wereldoorlog. De site neemt kijkers mee langs de overblijfselen van de Atlantikwall en vele andere locaties waar Duitse bunkers te vinden zijn in Europa. Inclusief een van de hoofdkwartieren van Hitler.
- **Bunkerinfo.nl**
Aan de hand van veel foto's worden per provincie Nederlandse bunkers uit de Tweede Wereldoorlog in kaart gebracht.

BOUWEN AAN BUNKERS

Filmpjes

- **Atlantikwall**
Engelstalig filmpje met authentieke beelden van de bouw van de Atlantikwall.
- **Hidden Atlantic Wall WW2 bunker found**
Over de bouw en het functioneren van een bunker.

Medialijst Reizende Collectie: Atlantikwall

ATLANTIKWALL IN ZUID-HOLLAND

Boeken

- **Harff, P. en D. Harff**
Ijmuiden Den Haag, Atlantikwall 1940-1945.
- **Peters, M.**
De Atlantikwall: omstreden erfgoed: van Rijnmond tot IJmond.

Filmpjes

- **Atlantikwall een muur tussen land en zee, Erfgoedhuis Z-H**
Dit filmpje blikt terug op de bouw van de Atlantikwall tijdens de Tweede Wereldoorlog, het vernietigen van een deel ervan na 1945 en belicht het beschermen van resterende bunkers als tegenwoordig cultureel erfgoed.

Sociale media

- **Netwerk Atlantikwall Zuid-Holland**
Facebookpagina met nieuws over de Atlantikwall in Zuid-Holland.

Websites

- **Bunkers**
Website met per provincie foto's met bijbehorende informatie over bunkers. Veel foto's zijn genomen in gebieden die volgens de wetgever zijn aangemerkt als 'verboden toegang', dit vaak onder het mom van 'kwetsbaar gebied'.
- **Bunkersite.com**
Informatie en foto's over de Atlantikwall en zijn bunkers in heel de wereld. Bij doorklikken op Nederland - provincie - plaatsnaam komen de bunkers van Zuid-Holland in beeld. Ook specials over bijvoorbeeld ziekenhuizen, bouw en bijzondere bunkertypes.
- **Geschiedenis van Zuid-Holland : Atlantikwall**
De website geeft verhalen, nieuws en eropuit-tips over de zeven erfgoedlijnen in Zuid-Holland. De Atlantikwall is er daar één van.
- **Geschiedenis van Zuid-Holland : Educatie Atlantikwall ; De verborgen grens**
Lespakket voor groep 7 en 8 van het basisonderwijs.

Bestanden

- **Atlantikwall Zuid-Holland ... van Noordwijk tot de Punt van Goeree**
Een overzichtskaart met restanten van de Atlantikwall in Zuid-Holland met de 41 bunkers, de tankgrachten en andere sporen tussen Noordwijk tot Goeree. Naast bezoekersinformatie wordt ook het verhaal van de Atlantikwall in Zuid-Holland uitgebreid verteld.

Medialijst Reizende Collectie: Atlantikwall

REGIO DEN HAAG EN HET WESTLAND

Boeken

- **Ambachtsheer, H.F.**
Van verdediging naar bescherming : de Atlantikwall in Den Haag.
- **Bal, C.**
Scheveningen-Den Haag 1940-1945: van dorp en stad tot Stützpunktgruppe Scheveningen.
- **Dahmeijer, J.**
Stad binnen de vesting : 's Gravenzande in de Tweede Wereldoorlog.
- **Hazenberg, F.R.**
Wassenaar in de Tweede Wereldoorlog.
- **Neisingh, C.N.J. en J.R. Verbeek**
Duitse bunkers aan het Wassenaarse slag.

Filmpjes

- **Atlantikwall Museum Scheveningen**
Een rondleiding door de Duitse commandobunker aan de Badhuisweg in Scheveningen die als expositieruimte is ingericht. De bunker is in 2013 uitgegraven door vrijwilligers van het Atlantikwall Museum Scheveningen.
- **Bunkermuseum Scheveningen**
Rondleiding door het Bunkermuseum in een volledig ondergronds gebouwde zware bunker. Deze 'Doppel-Gruppenunterstand' type 622 was in de oorlog bestemd voor het onderbrengen van twee groepen van tien man.
- **Bunkers in het Westland**
Filmpje uit 2009 met een rondleiding door de bunkers die moeten wijken voor de aanleg van verbindingswegen door het Westland.
- **Verscholen Atlantikwallbunker**
Een rondleiding door het Wiederstandsnest 66HM, een verscholen bunkercomplex in de Haagse duinen, dat bijna niemand kent. De bunker is niet toegankelijk voor het publiek, want in de bunkergangen overwinteren vleermuizen.
- **Volg de boswachter - De vleermuisbunker Wassenaar het beschermen waard**
Tijdens een rondleiding door de duinen en de vleermuisbunker aan de Wassenaarse slag vertelt de boswachter het bijzondere verhaal over de Atlantikwall, maar ook over het leven van kwetsbare, zeldzame vleermuizen die in de bunker overwinteren.

Sociale media

- **Bunker Museum Den Haag**
Facebookpagina van het Haagse Bunkermuseum.
- **Stichting Atlantikwall Museum Scheveningen**
Facebookpagina van de Stichting Atlantikwall Museum Scheveningen.

Websites

- **Geschiedenis van Zuid-Holland : Archeologie en de Atlantikwall**
Over nut en noodzaak van archeologisch onderzoek naar de ruimte tussen de bunkers: loopgraven, schuttersputjes e.d. in het gebied tussen Scheveningen en Katwijk.
- **Haagse Bunker Ploeg**
De Haagse Bunker Ploeg is een groep van echte bunkerliefhebbers die al meer dan

Medialijst Reizende Collectie: Atlantikwall

tien jaar onderzoek doet naar Duitse verdedigingswerken, voornamelijk in Den Haag en Scheveningen.

- **Herinneringsroute Atlantikwall Den Haag**
Route door en informatie over het gebied dat werd afgebroken voor de bouw van de Atlantikwall tijdens de Tweede Wereldoorlog.

GOEREE-OVERFLAKKEE

Boeken

- **J. en J. Rijpsma**
De Atlantikwall op Goeree : bunkers op de grens van land en water.

Filmpjes

- **De Bunker aan De Punt**
Een gefilmde impressie van de bunker die bij De Punt in zee ligt.
- **Gratis bezienswaardigheden: de bunkerroute**
Een foto-impressie van de bunkerroute in de duinen bij Ouddorp.

Sociale media

- **Stichting WO2GO**
De Facebookpagina van de Stichting WO2 Goeree-Overflakkee met actuele informatie, evenementen en veel foto's.

Websites

- **Afbraak Goedereede Havenhoofd, oorlogsschade en wederopbouw (1942-1945)**
Informatie over de aanleg van de Atlantikwall op het eiland, overgenomen uit de canon van Goeree-Overflakkee.
- **Atlantikwall en inundatie, eiland klaar voor frontlinie (1942-1945)**
Informatie over de aanleg van de Atlantikwall op het eiland, overgenomen uit de canon van Goeree-Overflakkee.
- **Stichting WO2GO**
De website van de Stichting WO2 Goeree-Overflakkee geeft informatie over thema's uit de Tweede Wereldoorlog op het voormalige eiland, onder andere over de Atlantikwall. Bij de informatie is een overzichtskaart gevoegd met alle 41 Widerstandsnester en drie Stützpunkte die er zijn aangelegd.

VOORNE

Boeken

- **Benschop, Bob en Jeroen Rijpsma**
Voorne-Putten in oorlogstijd 1939-1945
Rijk geïllustreerd boek over de Tweede Wereldoorlog op Voorne-Putten. Niet alleen

Medialijst Reizende Collectie: Atlantikwall

over de ontwikkelingen op militair gebied, maar ook over de gevolgen daarvan voor de bevolking.

- **Restauratie verdedigingswerken Hellevoetsluis** (boek + dvd)
- **Rijpsma, J.**
Bunkers op Voorne: onderdeel van de Atlantikwall.
- **Rijpsma, J. en K. van Brakel**
Radarstelling Biber: kustverdediging op Voorne 1949-1945.

Filmpjes

- **De Biberbunker**
Een rondleiding door de Biberbunker. Gids Jan Hollaar vertelt ook over de geschiedenis en de functie van de commandobunker uit de Tweede Wereldoorlog.

Sociale media

- **Stichting Biberbunker Museum/kunstgalerie**
Facebookpagina van de Stichting Biberbunker.

Websites

- **De Biberbunker**
Website met bezoekersinformatie voor de Biberbunker, een radarcommandobunker L487st in de duinen van Oostvoorne, functioneel voor de Luftwaffe in de Tweede Wereldoorlog en nadien als bunker voor de BB. Als introductie is een filmpje met authentieke oorlogsbeelden te zien.

HOEK VAN HOLLAND

Boeken

- **Sakkers, H.**
Festung Hoek van Holland: een parel van de Atlantikwall aan de Nieuwe Waterweg 1942-1945.

Brochures

- **Neisingh, C.N.J.**
Duitse bunkers in het Staelduinse Bos : Widerstandsnest 35H en Stützpunkt XIX
Overzicht van de bunkers die in de Tweede Wereldoorlog gebouwd zijn in het Staelduinse Bos bij Hoek van Holland.

Sociale media

- **Atlantikwall-Museum Hoek van Holland - Facebookpagina**
- **Atlantikwall-Museum Hoek van Holland - Twitter**
De sociale-mediakanalen van het Atlantikwall-Museum Hoek van Holland.

Medialijst Reizende Collectie: Atlantikwall

Websites

- **Atlantikwall-Museum Hoek van Holland**
De website van het Atlantikwall-Museum Hoek van Holland dat is gevestigd is in een geschutsbunker van het bouwtype 611 die deel uitmaakte van de Festung Hoek van Holland. Het museum vertelt het verhaal van de Atlantikwall en de Festung Hoek van Holland. Dit laatste ook met een overzichtskaart van alle Widerstandsnester, Stützpunkte, afweerbatterijen en andere versperringen.
- **Fort 1881 Hoek van Holland : 5 verhaallijnen**
Website van Museum Fort 1881 in Hoek van Holland. U kunt hier vijf thematische routes bezoeken.

Bestanden

- **Fietsen langs erfgoed van de Atlantikwall**
Uitgebreide informatie over de Festung Hoek van Holland en de sporen die in het landschap zijn achtergebleven: de bunkers, tankgrachten en andere versperringen, gesloopte woonwijken.

NOORDWIJK EN KATWIJK

Boeken

- **Harff, P.**
Batterij Noordwijk 1940-1945 : Marine Seeziel Batterie Noordwijk
- **Harff, P.**
Katwijk 1940-1945 : Katwijk aan Zee en Katwijk aan den Rijn van dag tot dag
- **Harff, P.**
Van duingebied tot 'Sperrgebiet': Marine Seeziel Batterie Noordwijk 1940-1945
- **Peters, M.**
De Atlantikwall: omstreden erfgoed van Rijnmond tot IJmond
- **Harff, P.**
IJmuiden - Den Haag, Atlantikwall 1940-1945; Marine Artillerie Abteilung 201
- **Harff, P.**
Noordwijk, Katwijk en Valkenburg, Atlantikwall 1940-1945 : Stützpunkt Gruppe Katwijk

Filmpjes

- **De bunker S414 in Noordwijk**
Reportage over het opknappen van bunkers in Noordwijk: de Bunker S414 en twee bunkers met manschapsverblijven.

Sociale media

- **Museum Atlantikwall Noordwijk. Historisch museum**
Facebookpagina van het Museum Atlantikwall Noordwijk.

Websites

Medialijst Reizende Collectie: Atlantikwall

- **Atlantikwall Museum Noordwijk**
De website van het museum geeft in het kort de geschiedenis weer van batterij Noordwijk dat bestond uit 80 werken variërend van een houten douchegebouw tot zware bunkers.
Het Atlantikwall Museum Noordwijk is ingericht in een reeks bunkers uit de Tweede Wereldoorlog.
Met een expositie en een rondleiding (reserveren) door het gangenstelsel krijgen bezoekers een beeld van het leven in bunkers en de Atlantikwall.
- **Geschiedenis van Zuid-Holland : Archeologie en de Atlantikwall**
Over nut en noodzaak van archeologisch onderzoek naar de ruimte tussen de bunkers: loopgraven, schuttersputjes e.d. in het gebied tussen Scheveningen en Katwijk.
- **Katwijk in oorlog**
Weekblad voor Katwijk aan zee, Katwijk aan den Rijn, Valkenburg en Rijnsburg.
Uitgebreide informatie en foto's over de Stützpunkte, Widerstandsnester en andere versperringen die bij Katwijk aangelegd werden.

DAGELIJKS LEVEN

Boeken

- **Hazenberg, F.R.**
Wassenaar in de Tweede Wereldoorlog
Centraal staan de belevenissen van de bewoners voor, tijdens en na de Tweede Wereldoorlog.
- **Sax, A., H. Vandebroek e.a.**
Bezette kust: leven in de schaduw van de Atlantikwall
Beschrijving van het (dagelijks) leven aan de Atlantikwall in vooral Vlaanderen en Zeeland, voornamelijk gebaseerd op interviews met bewoners.

Websites

- **Foto-impressie van de evacuatie en sloop van woonwijken om de bouw van de Atlantikwall mogelijk te maken**

NA DE OORLOG

Filmpjes

- **Atlantikwall een muur tussen land en zee, Erfgoedhuis Z-H**
Dit filmpje blikt terug op de bouw van de Atlantikwall tijdens de Tweede Wereldoorlog, het vernietigen van een deel ervan na 1945 en belicht het beschermen van resterende bunkers als tegenwoordig cultureel erfgoed.
- **Bunkers op de monumentenlijst**
Het RTL-nieuws van 19 augustus 2010 met een item over het plaatsen van bunkers op de landelijke monumentenlijst. Cor Quist van het Atlantikwall-Museum in Hoek van Holland wordt hierover ondervraagd.

Websites

Medialijst Reizende Collectie: Atlantikwall

- **De Stichting Menno van Coehoorn ; voor het behoud van voormalige verdedigingswerken**

ER OP UIT

Filmpjes

- **De Biberbunker**
Een rondleiding door de Biberbunker. Gids Jan Hollaar vertelt ook over de geschiedenis en de functie van de commandobunker uit de Tweede Wereldoorlog. Omdat de bunker in een stiltegebied ligt, worden per jaar maximaal twintig rondleidingen gegeven voor groepen en individuele bezoekers.

Boeken

- **Boudewijns, T.**
Motor- en autotoertochten Tweede Wereldoorlog (boek+ cd-rom)
Deel 1 Nederland (Noord-Brabant - Zeeland - Zuid-Holland)
Motor- en autotoertochten langs plekken in Nederland die een rol hebben gespeeld in de Tweede Wereldoorlog onder andere Oostvoorne, Ridderkerk en Katwijk aan Zee.
- **Philippart, F. en D. Peeters**
De Atlantikwall : van Willemstad tot de Somme
Beschreven worden de geschiedenis en de bouw van de Atlantikwall in de jaren 1940-1945, maar het boek is voornamelijk een reisgids langs de huidige restanten.
- **Rolf, R. en P. Saal**
Vestingwerken in West-Europa
Beschrijving van de belangrijkste verdedigingslinies in Nederland, België, Frankrijk en West-Duitsland en van een tweetal reisroutes.

Fietsroutes

- **De Atlantikwall-route (Den Haag, Scheveningen)**
De fietsroute is ongeveer 34 kilometer lang en volgt de Hauptkampflinie van de Stützpunktgruppe Scheveningen. Hij voert door stad en duin langs bunkers en andere historische plaatsen.
- **Fietsen langs de sporen van de Atlantikwall bij Hoek van Holland**
Uitgebreide informatie over de Festung Hoek van Holland en de sporen die in het landschap zijn achtergebleven: de bunkers, tankgrachten en andere versperringen, gesloopte woonwijken. De fietstocht hierlangs is ongeveer 30 kilometer lang.

Wandelroutes

- **Bunkerroute De Punt (Ouddorp)**
De Bunkerroute is ongeveer 1 kilometer lang. De borden langs de route geven informatie over de oorspronkelijke functie van de betreffende bunkers en over de in het gebied aanwezige flora en fauna.
- **Herinneringsroute Atlantikwall Den Haag**
Route door en informatie over het gebied dat werd afgebroken voor de bouw van de Atlantikwall tijdens de Tweede Wereldoorlog.

Medialijst Reizende Collectie: Atlantikwall

- **Peters, M.**
De Atlantikwall : omstreden erfgoed : van Rijnmond tot IJmond
Uitgebreide gids over de restanten van de Duitse Atlantikwall uit de Tweede Wereldoorlog op Nederlands grondgebied. Beschrijving van het gebied tussen Rijnmond en IJmond. De Duitsers bouwden hier om strategische redenen de grootste en meeste bunkers, tankmuren en -grachten. Bevat ook wandelroutes.
- **Vleermuisroute en Van Rijckevorselroute (Hoek van Holland)**
Wandeling door het Staelduinse Bos waar onder andere resten liggen van munitieloodsen en bunkers uit de Tweede Wereldoorlog. De vleermuisroute is 3,5 kilometer lang, de Van Rijckevorselroute 2,5 kilometer.
- **Wandelroute Hollands Duin (Wassenaar)**
De wandeling start aan de Wassenaarse Slag te Wassenaar en is zeer afwisselend en voert onder andere langs een deel van de Atlantikwall, een golvende muur door het landschap.

Musea

- **Atlantikwall-Museum Hoek van Holland**
De website van het Atlantikwall-Museum Hoek van Holland. Het museum is gevestigd in een geschutsbunker uit 1943 van het bouwtype 611 die deel uitmaakte van de Atlantikwall. Het museum vertelt het verhaal van de Atlantikwall en de Festung Hoek van Holland aan de hand van diorama's, informatiepanelen, beeld- en geluidsmateriaal en authentieke voorwerpen.
- **Atlantikwall Museum Noordwijk**
De website van het museum geeft in het kort de geschiedenis weer van batterij Noordwijk dat bestond uit tachtig werken, variërend van een houten douchegebouw tot zware bunkers. Het Atlantikwall Museum Noordwijk is ingericht in een reeks bunkers uit de Tweede Wereldoorlog. Met een expositie en een rondleiding (reserveren) door het gangstelsel krijgen bezoekers een beeld van het leven in bunkers en de Atlantikwall.
- **De Biberbunker**
Website met bezoekersinformatie voor de Biberbunker, een radarcommandobunker L487st in de duinen van Oostvoorne, functioneel voor de Luftwaffe in de Tweede Wereldoorlog en nadien als bunker voor de BB. Als introductie is een filmpje met authentieke oorlogsbeelden te zien.
- **Fort 1881 Hoek van Holland**
Bezoekersinformatie over dit museum rond de geschiedenis van het fort waaronder de Duitse bezetting en het fort als onderdeel van de Atlantikwall.
- **Stichting Atlantikwall Museum Scheveningen**
De website van het museum geeft informatie over de bunkers van de Stützpunktgruppe Scheveningen. Met tekst, foto's en tekeningen wordt de functie van de bunkers toegelicht. De Stichting Atlantikwall Museum Scheveningen heeft een museum in een originele Duitse commandobunker van het type 608 en momenteel wordt een manschappenbunker van het type 622 (Doppelgruppenunterstand) ingericht.
- **Stichting Fort aan den Hoek van Holland**
Bezoekersinformatie over het museum dat de geschiedenis vertelt van het fort waar in mei 1940 de laatste kabinetsvergadering van het kabinet-De Geer op Nederlandse grond plaatsvond en waar het Duitse leger tijdens de oorlog een ziekenhuis en broodbakkerij inrichtte.